

סיכומי הדרה - הידמי

גליון 9

רבי יהושע בן קרח אומר: כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה - דומה לאדם שזורע ואינו קוצר. סגורדין צ"ט

מסכת ברכות נב - נח

דבר העורך

לפעמים משגיחים בבת קול....

מה רבה הסיעתא דשמיא הנתנת לאדם בכל המצבים, ואף לחוטא הדבוק בחטאיו. אלא שצריך להיות ער, ולקלט את היד המשתת הזאת ואת תביעותיה, כמאמר ז"ל (אבות ו, ב): "בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב, ומכרות: אוי להם לבריות מעלבונה של תורה". והיכן שומעים בת קול זו? כתוב בספרים הקדושים (עי' ממ"א, 234), שה בת קול נמצאת בתוך האדם, והוא צריך לשמע את הכרוז הזה שהתורה תובעת: האם אנו מנצלים את האפשרות ללמד תורה ולקים מצוות.

ואומרים בשם הגאון רבי חיים מברסק זצ"ל, לפרש מאמר חז"ל (סנהדרין צט): "כי דבר ה' בזה... הכרת תכרת הנפש ההוא עונה בה' (במדבר טו, לא) כל שאפשר לעסק בתורה ואינו עוסק". "אינו עוסק", אין הכונה רק על מי שלא לומד בכמות כפי יכולתו (גם בזה רחוקים אנו מהשלמות), אלא גם על איכות הלמוד. אם יכול אדם לעמל יותר בתורה, ולנצל את כשרונותיו במלואם, ואינו עושה כן, גם הוא בכלל בזה דבר ה'.

החידוץ

היכן מצינו שהיחיד
דינו כרבים?

תשובה לחידון שעבר: שי' הרא"ש פ"ח ס' לג' שמי ששתה מים וזכר שלא בירך לפני שבעלן, חוזר ומברך, (וע"י בגמ' נ. שיטתו של רבינא)

פרק שמיני

דף נא - נב

כמה מחלוקות ב"ש וב"ה בסעודה והבדלה...

סדר הקידוש...

לב"ש: מברך על היום ואחר כך על היין [היום גורם ליין לבוא, קדש היום לפני שהיין בא]

לב"ה: מברך על היין ואחר כך על היום [היין גורם לקידוש להיאמר, ברכת היין יותר תדירה]

סדר מציאת כוס יין שפותח את הסעודה...

לב"ש: נוטלין לידים ואח"כ מוזגין את הכוס, [שם ימוזג תחילה חיישי' שמא ידיו יטמאו את המשקין שנפלו אחורי הכוס, ויחזרו ויטמאו את הכוס מאחוריו, והרי אסור להשתמש בכוס שאחוריו טמא, [ניצוצות שיטמאו את הידיים], [ואין חשש של ב"ה כי אסור להשתמש בכוס טמא מאחוריו]]

לב"ה: מוזגין את הכוס ואח"כ נוטלין לידים, [מותר להשתמש בכוס שאחוריו טמא, [ולכן אין את החשש של ב"ה], אלא דחיישי' שאם יטול ידיו תחילה, יטמאו המשקין שעל ידיו מחמת הכוס, (הטמא), והכוס יטמא שוב את הידיים, ונמצא אוכל בידיים טמאות, ועוד שתיכף לנטי' סעודה]

מקום הנחת המפה...

לב"ש: מקנה ידיו במפה ומניחה על השלחן [שם יניחנה על הכסת, יטמאו המשקים שבפה ע"י הכסת, ושוב יטמאו את הידיים, אבל על השולחן אין חשש דאסור להשתמש בשולחן אפי' שהוא רק שני בטומאה [גזירה משום אוכלי תרומה]

לב"ה: על הכסת, [כיון שיותר להשתמש בשולחן שני', חיישי' שהמשקים שמפה יטמאו ע"י השולחן, ושוב יטמאו האוכלים ע"י המשקין האלה. (ועדיף לחוש לטומאת אוכלין (כב"ה) שיש לה עיקר בתורה, מאשר לטומאת ידיים (כב"ש), שאין לה עיקר בתורה),

סדר מים אחרונים...

לב"ש: מכבדין את הבית ואח"כ נוטלין לידים, [שם יטול קודם, יפסיד את האוכלים, ולא סמכין על השמש, דמותר להשתמש בשמש ע"ה]. וכן הלכה.

לב"ה: נוטלין לידים ואח"כ מכבדין את הבית, [סומכים על השמש שיטול את הפירורים של כזית, (דפחות מזה אין איסור לאבד), כי אסור להשתמש בשמש ע"ה]

מי שאין לו אלא כוס אחד במוציא שבת לצורך ההבדלה וסעודה ד' ?

לר"מ: לב"ש: נר ומזון בשמים והבדלה,

לב"ה: נר ובשמים מזון והבדלה,

לר"י: לב"ש: מזון נר בשמים והבדלה, [כמה שאפשר לאחר את ההבדלה, ולא כמו קידוש דכמה דאפשר להקדים אותו לקבל את היום קודם]

לב"ה: מזון בשמים נר הבדלה, וכך נהגו העם.

איך מברכים על האש כמוצי' ?

לב"ש: שברא מאור האש [יש רק אור אחד באש]

לב"ה: בורא מאורי האש. [הרבה אורות יש באש], אבל 'ברא' 'בורא' לשעבר משמע.

על איזה נר ובשמים אין לברך?

עיוני הדרה

דף נב

האם ברכת המזון טעונה כוס?

יש בזה ג' שיטות:

שי' התוס' שטעונה כוס אפי' ביחיד, וכ"פ הרש"ל והב"ח,

במדרש נעלם מבואר שטעונה כוס רק כאשר ג' אכלו כאחד,

הרמב"ם והר"ף פסקו שאינה טעונה כוס אפי' בג',

ולמ"ד שטעונה כוס כ' הטור דהוי כמו כוס של הבדלה שאם אין כוס אסור לאכול, וה"נ כאן, וכ"פ השו"ע ס' קפ"ב ס"א, אכן המ"א חלק וס"ל שאין לדמות להבדלה דשאני התם שכבר חל החיוב להבדיל ולכן אסור לו לאכול, אבל כאן כשבא לאכול עדיין אין לו חיוב לברך על הכוס שימנע אותו מלאכול,

והשו"ע שם הביא את כל השיטות ולא הכריע, וכ' המ"ב שמהנהג להקל כשי' הרמב"ם, כשאין לו יין, אבל ביחיד המנהג שלעולם אינו מברך, (וכן הוא ע"פ הזהר שהביא הרמ"א בס"ג)

דף נג

נר הבדלה בעששית האם מותר?

אכן שי' הרשב"א שמותר לברך על נר שבעששית, כמו שלגבי ערוה שהיא בעששית שזה נקרא שהוא רואה אותה, וכ"פ המ"א ועוד אחרונים, ועי' ביה"ל ס' רחצ',

שי' רש"י שאין לברך על נר הנמצא בתוך עששית, דלא תיקנו לברך כי אם על אש גלוי, וכ"פ הב"י ס' רחצ' סט"ו,

מתי חוזרים למקומו לברכת המזון?

בגמ' אמרו שלב"ה בשוגג מברך במקומו, ומזיד חוזר, ולב"ש גם בשוגג חוזר,

כתב הרא"ש (ס' ה) דרב עמרם פסק הלכה כבית שמאי, שצריך לחזור בשוגג, וכן כתב ה"ר יונה בשם הגאונים, (והטעם שפסק כב"ש, כי ב"ה מורו שעדיף לחזור, אלא שלא הטריחו אותו, והרא"י מאותו תלמיד שנהג כב"ש, ומצא ארנקי של זהב),

אבל הרמב"ם בפ"ה (ה"א) ור' יונה, פסקו כבית הלל, שא"צ לחזור בשוגג,

ולפ"ז נחלקו לגבי הדין של המזיד בדיעבד,

והרמב"ם שפסק כב"ה ס"ל שאם בירך במקום שנזכר יצא ידי חובתו, והחילוק בין שוגג למזיד הוא בדינא דלכתחילה, שבשוגג יכול לברך לכתחילה במקום שנזכר ובמזיד יחזור לכתחילה,

אבל הרא"ש שפסק כב"ש ע"כ שלדידיה במזיד אם בירך במקום שנזכר לא יצא דא"כ לב"ש אין הבדל בין שוגג למזיד ולא מסתבר, אלא ע"כ שבשוגג צריך לחזור לכתחילה, ובמזיד אפי' דיעבד, שאם לא חזר לא יצא יד"ח, והשו"ע ס' קפ"ד ס"א הביא את ב' השיטות ומשמע שמכריע כהרמב"ם, ולכאורה גם כאן לא נחזור לברך בכלל וגוונא של מחלוקת מטעם ס"ל.

עיוני הדרך

על מה חוזרים למקום שאכל?

יש בזה ג' שיטות בראשונים.

ש"י הרא"ש דאינו חוזר אלא לברכת המזון, אבל בשבעת המינים, כיון שאין טעונים ברכה לאחריתם במקומם, יברך במקום שזכר. וכן הב"י לפרש דברת המזון דנקט לאו דוקא אלא אפי' על המחיה' על כל הה' מיני דגן צריך לחזור ולברך במקומו,

הרשב"א הביא ש'י שאפי' לעל המחיה א"צ לחזור למקומו,

ש"י הרמב"ם שעל כל שבעת המינים הוא צריך לחזור למקומו, והשו"ע ס' קפד ס"ג הביא את ש"י הרא"ש והרמב"ם, ולא הכריע. (וזה נ"מ ג"כ לדין שינוי מקום המבואר בס' קעח' ע"ש).

מה השיעור עיכול למעשה?

בגמ' מבואר שלריו"ח היינו כל עוד ואינו רעב מחמת האכילה שאכל, ולר"ל כ"ז שלא יצמא מחמת אכילתו, ופרץ על ר"ל מדברי עצמו שאמר שהשיעור הוא ד' מילין, ומתרחץ כאן באכילה מרובה כאן באכילה מועטת, ורש"י פי' דבאכילה מרובה היינו ד' מילין, והמחלוקת בריו"ח ור"ל היא באכילה מועטת, אכן חלקו עליו התוס', ופי' איפכא, דהמחלוקת בריו"ח היא באכילה מרובה, ושיעורא דד' מילין הוא באכילה מועטת, **והנה** להלכה קיימ"ל כריו"ח לפי שיטת התוס' דבאכילה מרובה השיעור הוא כ"ז שאינו רעב מחמת אכילתו, וכ"פ השו"ע ס' קפד ס"ה, **אכן** נחלקו האחרונים, באכילה מועטת אי קיימ"ל כשיעורא דר"ל דהוא ד' מילין, דבזה לא פליגי ריו"ח עליה, וכן היא הכרעת המ"ב, **או** ששיעורא דריו"ח יותר קטן (גם באכילה מרובה, וא"כ ה"ה שריו"ח חולקת באכילה מועטת שרק כ"ז שאינו רעב מחמת אכילתו יכול לברך, וכ"פ המ"א, **אכן** בבהי"ל כ' דמסתברא דשיעורא דריו"ח גדול, וא"כ ודאי שיש לסמוך על שיעור ד' מילין באכילה מועטת.

ויש בכאן מחלוקת יסודית בין המ"א להאבן העזר, האם הדין עיכול נאמר גם לבגי ברכה ראשונה, דש"י המ"א שכן, וממילא אם עבר שיעור עיכול עליו לחזור ולברך, אכן יש' האבן העזר ועוד (וכ"מ הכרעתו של המ"ב שם), דברכה הראשונה לא הפסיד כל עוד ולא היה הסיח הדעת או שינוי מקום ע"ש.

האם מים אחרונים חובה ממשי?

הנה יש ב' טעמים לחיוב מים אחרונים, **א.** משום שידיו מזוהמות ואינו ראוי לברך כך, והוא הטעם המובא בסוגיתנו, והייתם קדושים - אלו מים אחרונים, **ב.** ועוד טעם משום מלח סדומית שמסמא את העניים, לכך תיקנו בסוף הסעודה לרחוץ ידיו להעביר את המלח הוז, (ועי' ר' יונה שהביא בשם הרמב"ם שאף שהיום אין לנו מלח סדומית יש לנו מלח אחר שהוא מסוכן, ומש"כ צריך ליטול ידיים בסוף הסעודה)

קודם בין הטעמים, **א.** אם יש דין ליטול גם אחרי הברכת המזון היכא שלא יכל ליטול ודלעטס הראשון אין ענין, ולטעם ב' יש ענין, **ב.** האם יש לברך על מים אחרונים, דלטעם א' הוי כמו מים ראשונים שמברכים, (אכן למעשה כ' המ"ב שכהיום אין לברך (כמו שפסק שם השו"ע ס"ז), כי לא מקיימים את המצוה כמו בזמן חז"ל שהיו רוחצים ידיהם עם שמן), אבל לטעם הב' אין כל סיבה לברך,

ולדינא השו"ע סתם בס"א שמים אחרונים חובה גם בזה"ז, ובס"י הביא את ש"י התוס' שכהיום אין חיוב ליטול מים אחרונים, דמלח סדומית אין לנו, וגם שידיו נקיות כבר בסוף הסעודה, אכן מי שאיטטנס ורגיל תמיד לרחוץ ידיו בסוף הסעודה אסור לברך לפי שיטול ידיו.

דף נד

האם מברכים בשם ומלכות על ברכות הרואה?

ש"י הראב"ד והמאירי שאין מברכים בשם ומלכות, (ויש שכ' שמ"מ הרשות בידו לברך בשם),

ש"י התוס' והרא"ש ועוד, שמברכים בשם ומלכות, וכ"פ השו"ע ס' ריח ס"א.

מהו הים הגדול שעליו אמר ר"י לברך 'שעשה את הים הגדול'?

ראשונה כל יש לידע שחטור פסק בחכמים שאין מברכים על הים הגדול אלא מ'עשה בראשית', ותמה על הרמב"ם שפסק כר"י, אכן השו"ע ס' רכח ס"א נמשך אחרי הרמב"ם, ופסק כר"י, (דס"ל דר"י לא בא לחלוק על ת"ק אלא להוסיף),

ולענין מהו הים הגדול?

כתב הב"י ס' רכח' בשם הרא"ש שים הגדול הוא הים שעוברים בו לא"י ולמצרים, וכ"פ בשו"ע שם, והיינו שודאי כל האוקיינוס נקראת ים הגדול אלא שגם הים התיכון נקראת 'גדול', על שם שהיא ליד א"י,

אכן הרבה אחרונים (עי' שעה"צ שם סק"ג חלקו על השו"ע ונקטו שהגרסא הנכונה בשו"ת הרא"ש הנ"ל, שאדרבה רק ים האוקיינוס נקרא ים הגדול, וא"כ אין לברך על ים התיכון שעשה הים הגדול, ולמעשה יש פוס' שחששו מספק ברכות, לברך על הים התיכון, ויש שלא חששו כך.

היתה אשתו אחרי מ' יום להריונה האם אסור לכל הדעת להתפלל שיהיה זכר?

במשנה כ' שזו נחשב תפילת שוא, **אכן** יש לדעת שבמדרש תנחומא פרשת ויצא (סימן ח') כתב בזה"ל אע"פ ששינוי היתה אשתו מעוברת ואמר יו"ר שתלד אשתו זכר הרי זו תפלת שוא, אינו כ' אלא אפילו עד שעה שתושב על המשבר יתמלל שתלד זכר לפי שאין קשה לפני הקב"ה לעשות את הנקבות זכרים ואת הזכרים נקבות, וכו', **וכן** אתה מוצא בלאה אחר שילדה ששה בנים והיתה רואה בנבואה ש"ב שבטים עתידין לעמוד מעיקב וכבר ילדה ששה ונתעברה מן השביעי ומן שתי שפחות שנים שנים הרי עשרה, עמדה לאה והיתה מתרעמת לפני הקב"ה ואמרה רבש"ע י"ב שבטים עתידין לעמוד מעיקב הרי כבר בידי ששה ומעוברת משביעי וביד השפחות שנים שנים הרי עשרה אם זה זכר לא תהא רחל אחותי כאחת מן השפחות, מיד שמע הקב"ה תפלתה ונהפך העובר שבמעיה לנקבה שנאמר ואחר ילדה בת ותקרא שמה דינה, ע"ש.

האם הדין של י' אנשים לברכת הגומל מעכב?

חטור (ס' ריט') דייק מדברי הגמ' שכתבו 'צריך' משמע שאינו לעיכובא,

אכן הב"י כ' שאי"ז דיוק, **ובשם** ר' יונה כ' שהוא לעיכובא, והשו"ע הביא בזה ב' שיטות, **ולכן** אם בדיעבד בירך שלא בפני עשרה אנשים, אינו חוזר ומברך.

אף נפקסה ההלכה לבגי הדין לברך 'הגומל' בפני ב' חכמים?

ש"י הרא"ש ו**חטור** שכיון שהגמ' מסיקה בקושיא דאימא עשרה ותרי רבנן, עבדינן לחומרא ולא מברכינן עד דאיכא עשרה בני אדם ועוד שני ת"ח, **ש"י הרמב"ם והרי"ף** דכיון שהוא מידי דרבנן נקטינן לקולא, ויש לברך אפי' שיש רק עשרה ב' ומתוכם ב' ת"ח, וכ"פ השו"ע ס' ריט' ס"ג, ועי' ביה"ל שם שמתרחץ קושיית הגמ' דמר זוטרא סובר דאין סברא להצריך ב' לבד העשרה דהיכן מציונ בכל התורה להצריך מספר ר"ב אנשים ובודאי הני ב' מתוך עשרה הם.

מי חייב בברכת הגומל?

יש בכאן ב' מחלוקות עיקריות.

הרא"ש הביא שני מנהגים, מנהג צרפת ואשכנז שאין הארבע מברכים אא"כ היו במצב של סכנה, **וכן** בחולה הבין חטור שרק אם הגמ' לכלל סכנה חייב לברך, וכ"פ הרמ"א, **אכן** מנהג ספרד שבכל הדרכים מברכים, (כמו בדין תפילת הדרך בס' ק"י) וכן בכל חולה שנתרפא מברכים, וכו', **וכן** הביא השו"ע ס' ריט', ויש מפורסי' זמנינו שדנו שכשש הרבה מכוניות לא נקרא נסיעה חוץ לעיר, והחשש תאונות לא היה בכלל תקנת חז"ל לברך, ועי' הלך),

ועד נחלקו האם כל מי שקרה לו נס חייב לברך הגומל או לא, (ע' ב"י), והביא המחלוקת הזו השו"ע בס"ט, ומספק ברכות לכאורה אין לברך ברכת הגומל על כל נס, אלא על הד'

של מסיבת נכרים שסתמא לע"ז קאי', **[בשמים:** אסורים בהנאה, **ונר:** משום שלא שבת ממלאכת איסור (נכרי עושה מלאכה לאורו), (אבל נר של חולה מותר)]

של מתיב: **[נר:** הודלק רק לכבודו (בתנאי שהוא מת חשוב שמדלקים לו נר אפי' ביום), **בשמים:** הם רק להעביר הריח, (וכן הדין לבשמים של בית הכסא)]

דף נג

בא להן יין אחר המזון, אם אין שם אלא אותו כוס?

לב"ש: מברך על היין ואח"כ על המזון [אין ברכת המזון טעונה כוס], (וי"ח בד' ב"ש)

לב"ה: מברך על המזון ואח"כ על היין. [ברכת המזון טעונה כוס]

עניין אמן אחר ישראל המברך, אע"פ שלא שמע כל הברכה, (כשאינו רוצה לצאת בברכה זו)

אבל אחר כותי בעינין שישמע כל הברכה כולה. [חיישי' שמא בירך להר גריזים]

מתי מותר לברך על של נר של נכרי?

מברכים על נכרי שהדליק מישראל, [נר ששבת] וישראל שהדליק מנכרי [מברך על התוספת],

אין מברכים על נכרי מנכרי [גזרה משום נכרי ראשון ועמדו ראשון].

מתי מותר לברך על אור שא"י מי הדליקו?

אם רוב נכרים באותו מקום - אינו מברך,

אם מחצה ישראל - מברך. [ספק ספיקא, ריטב"א]

ראה גוי באבוקה בידו **בודק:** אם ישראל הוא - מברך, אם נכרי הוא - אינו מברך, (ואם זה בין השמשות ו**דאי** שהוא גוי, אם לא שהוא תינוק)

אריך יש לידע שהאור נדלק להאיר ומתי לא?

אם עבה (כפי הכבשן) - מברך עליו, ואם לאו - אינו מברך עליו,

אור של כבשון של תנור: בתחלה, אינו מברך, בסוף מברך, [נעשה גם להאיר],

אור של בית הכנסת: אם יש אדם חשוב, לא מברך [הודלק לכבודו], **אבל** אם יש חזן ואין לו ירח שיאיר אותו, מברכים, [נעשה גם להאיר לו], ואם אין כלום מברכים מברך. (רש"י)

היו יושבין בבית המדרש והביאו אור לפניהם, איך יברכו?

לב"ש: כל אחד ואחד מברך לעצמו, [ביטול בית המדרש (כמו שלא אומרים 'אסותא')]

לב"ה: אחד מברך לכולן, [ברב עם הדת מלך]

הנכנס לתונתו של בשם והריח ריח, מברך כל פעם שיוצא ונכנס [לריחא עבידא, למשוך הלקוחות]

מתי מותר לברך על בשמים כשא"י מי הקטירים?

אם רוב נכרים באותו מקום - אינו מברך,

אם רוב ישראל – לת"ק מברך. לרבי יוסי - אינו מברך, [יש מעוט בנות ישראל שמקטרות לכשפים ויחד עם מעוט עכו"ם הו"ל רוב שלא עשוי לריח].

הריח של טבריא וציפורי בע"ש, חזקתו אינו עשוי אלא לבשם בו את הבגדים, ואין מברכים.

היה מהלך בשוק של עבודה זרה, נתרצת להריח - הרי זה חוטא.

האם צריך להינות מהאש במוצ"ש כדי לברך עליו?

לרב: מספיק שהנר ראוי להנאה אפי' שעומדים רחוק ממנו,

לרבא: צריך לעמוד קרוב, שהוא היה **ראוי** להכיר עם הנר, **לעולא:** בין איסר לפונדיון, **לחזקיה:** בין משקל של טבריא שלש ציפורי,

האם מותר לברך על גהלים?

לוחשות: (שאפשר להדליק מהם אש ע"י קיסם), מברכין עליהן,

עוממות: אין מברכין עליהן.

אין מחזירין על האור כדרך שמחזרים על המצות.

נמשלה כנסת ישראל ליונה, כמו שהיא ניצולת רק בכנפיה, אף ישראל ניצולין רק במצות.

מי שאכל ושכח ולא בירך, מה יעשה?

בשוגג: לב"ש: יחזור למקומו ויברך,

לב"ה: יברך במקום שזכר.

במזיד: לד"ה יחזור למקומו.

ועד מתי מברך?

לאכילה מרובה: עד שיעור ד' מילין.

לאכילה מועטת: **לריו"ח:** כ"ז שאינו רעב, **לר"ל:** כל זמן שיצמא מאכילתו. (רש"י).

מה עדיף לברך או לענות אמן?

י"א שממהרין ליתן שכר למברך מאשר לעונה אמן,

וי"א שהעונה אמן דומה לגיבור שמנצח את סוף המלחמה לעומת המברך שדומה ללוחם רגיל.

מהו לענות אמן אחר תינוקות של בית רבן המתלמדים בברכות?

אין עונים אלא כאשר הם עולים למפטיר.

האם מי שרגיל בשמן יכול לברך בלי, והאם מותר לו להמשיך לאכול אף שנטל ידי?

לר' זילאי: כל שמן מעכב, **לר' יזיאי:** שמן אינו מעכב, **ל' אחא:** רק שמן טוב,

לרב: והתקדשתם – אלו מים ראשונים, **והייתם קדשים** - אלו מים אחרונים, **כי קדוש** - זה שמן, **אני ה' אלהיכם** - זו ברכה.

ואם ידיו מזוהמות פסולים לברכה, [כמו בעבודה].

פרק תשיעי

דף נד

הרואה מקום שנעשו בו נסים לישראל, אומר: ברוך שעשה נסים לאבותינו במקום הזה, וכן כל בעל נס מברך במקום שנעשה לו הנס, [מיתר: ברוך ה' אשר הציל אתכם וגו']

מה הם המקומות שנעשו נסים לכל ישראל?

ים סוף, ירדן, נחלי ארנון, (שראו ב' מצורעים (והב וסופה) איך שהאמוראים שנחבאו במערות להרוג את ישראל נדחשו בין ההרים, וזב דמם בנחל), אבני אלגביש (שירדו בזכות יהושע לעזור לו להילחם נגד האמוריים), אבן של ג' פרסאות שביקש עוג לזרוק על מחנה ישראל, (ונפלה על צווארו ע"י שניקבו נגלים, ונתקעה שם ע"י שנתגדלו שיניו), אבן שישב עליה משה כשיהושע נלחם עם עמלק וניצחו, על לוט כשרואה את אשתו, (ושם אומר 'זוכר הצדיקים', (אפי' בשעת כעסו), ועל אשתו אומר 'לדין האמה', ועל חומת יריחו שנבעלה, (דלא היה מספיק ליפול, כיון שרחבה כגובהה),

מי חייב לברך הגומל לחייבים טובות?

יורדי הים, הולכי מדברות, ומי שהיה חולה ונתרפא, ומי שהיה חשוב בבית האסורים, ויצא. [דעל כולם נאמר *יידו לה' חסדן*]

לפני מי מברכים הגומל?

[פני י' אנשים] [וירוממו בקהל עם], ומהם שני ת"ח, [במושב זקנים היללוהו],

אם אחד אמר 'ברוך רחמנא דיהבך ניהלן ולא יהבך לעפרא'. והחולה ענה אמן, פטור מלברך הגומל.

שלשה צריכין שימור: חולה, חתן, וכלה, וי"א אף חיה, וי"א: אף אבל. וי"א: אף תלמידי חכמים

בלילה ו

דף נה

שלשה דברים: מאריכין ימיו ושנותיו: המאריך בתפלתו (מרבה רחמים בלי לקוות שיענו לו, כי המפצה בא לידי כאב לב), והמאריך על שלחנו, (כי אולי יבוא עני ויאכילו, ועי"ז השולחן מכפר במקום מזבח] והמאריך בבית הכסא, ויושב ולא נתלה באוויר.

שלשה דברים מזכירין עוונותיו: קיר נטוי, עיון תפילה, (שמצפה שבקשתו תתקבל), ומוסר דינו על חבירו לשמים,

עשרה דברים מביאין את האדם לידי תחתונות: האוכל עלי קנים, ועלי גפנים, ולולבי גפנים, ומוריגי במה, ושדורו של דג, ודג מליח שאינו מבושל כל צרכו, והשוטה שמרי יין, והמקנה בסיד ובחרסית, והמקנה בצרור שקנה בו חברו, ויש אומרים: אף התולה, (ולא יושב) עצמו בבית הכסא יותר מדאי.

שלשה דברים מקצרים ימיו ושנותיו: מי שנותנין לו ספר תורה לקרות ואינו קורא [כי הוא חייך וארך ימיו], כוס של ברכה לברך ואינו מברך [ואברכה מברכין], והמנהיג עצמו ברכנות, (ובגלל זה יוסף מת קודם לאחייו).

שלשה צריכים רחמים כדי לקבל אותם: מלך טוב, שנה טובה, וחלום טוב.

שלשה דברים מכריז עליהם הקדוש ברוך הוא בעצמו, ואלו הן: רעב, ושובע, ופרנס טוב.

אין מעמידין פרנס על הצבור אלא אם כן נמלכים בצבור, [מבצלאל, שנמלך אצל ישראל אם למנותו].

מעלתו של בצלאל:

על שם חכמתו נקרא. (הפך מצויו משה ועשה קודם משכן ואח"כ כלים, כמו שה' ציווה באמת)

יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהן שמים וארץ.

אין הקדוש ברוך הוא נותן חכמה אלא למי שיש בו חכמה.

בענין החלומות:

אם רואה את עצמו צם בחלום, הוי חלום רע.

חלום שלא נפתר, כאגרת שלא נקראה.

אין חלום שמתקיים כולו, [מיוסף, שחלם שאימו השתחוה, ובאותו זמן כבר מתה] לא טוב, ולא רע, **חלום** טוב, שכרו: ההנאה שיש לו ממנו, חלום רע: העונש היא הדאגה שיש לו ממנו, וי"א שזה יותר ממלכות,

אין חלום בלא דברים בטלים, (כבר של תבן).

יש לצפות לקיומו של חלום טוב עד עשרים ושתים שנה. [מיוסף, שהמתין עשרים ושתים שנה עד שנתקיימו חלומותיו],

לאדם טוב מראין לאחרים עליו חלום רע, ולו עצמו מראין לו חלום טוב, [שלא להבחילו, ושלא יליון ז' ימים בלי חלום, (אבל מיד בהקיצו הוא שוכחו (כמו דוד)),] ולאדם רע אין מראין לו חלום רע (כמו אהיתופל). (גרסת רש"י).

הרואה חלום ונפשו עגומה ילך ויטיבנו בפני שלשה, עי"י שיאמר להם 'חלמא טבא חזא', והם יאמרו לו: 'טבא הוא, וטבא ליהוי, רחמנא לשיייה לטב, שבע זימנין לגזרו עלך מן שמיא דלהוי טבא, ויהוי טבא. וכן יאמרו ג' פסוקים עם לשון 'הפיקה', וג' עם לשון 'פדיון', וג' עם לשון 'שלום'.

מי שראה חלום ואי' מהו, יאמר בעת ברכת כהנים: רבונו של עולם, אני שלך וחלומותי שלך, וכו' אם טובים הם - חזקם ואמצם כחלומותיו של יוסף, ואם צריכים רפואה וכו', ומסיים יחד עם הכהנים, שהציבור יענה אמן. ואם לא גמרו הכהנים יוסיף: אדיר במרומ שוכן בגבורה, אתה שלום ושמן שלום, יהי רצון מלפניך שתשים עלינו שלום.

מי שמפחד מעין הרע: יקח גודל שמאל ביד ימין, וגודל ימין ביד שמאל ויאמר: אנא פלוני בר פלוני מזרעא דיוסף קאתינא דלא שלטא ביה עינא בישא, [**עולי** עין \ נמשל לדגים שאין רואים אותם], ואם הוא רואה אחרים בעין הרע, שישתכל על נחיריו השמאלית,

מי שנחלש: לא לגלות רק אחרי יום א' [שלא ירע מזלו], וכשיגלה, אוהביו יתפללו עליו, ואויביו ישמחו, ועי"ז יתרפא.

חלום שע"י מלאך נאמר בו בחלום אדבר בו, ושע"י שד נאמר עליו וחלמות השוא ידברו!

החלומות הולכים אחר הפה, אם פותרים אותו מעין החלום, (אפי' שיש כמה פותרים לאותו חלום), [ויהי כאשר פתר לנו כן היה].

השכים ונפל לו פסוק לתוך פיו - הרי זו נבואה קטנה.

שלשה חלומות מתקיימין: חלום של שחרית, וחלום שחלם לו חבירו, וחלום שנפתר בתוך חלום.

וי"א: אף חלום שנשנה,

אין מראין לו לאדם אלא מהרהורי לבו, (וכן עשה ר"י לבת קיסר, ושמואל לשובר מלכא).

דף נו - נו

בר הדיא היה פותר חלומות, ופתר טוב רק למי שנתן לו כסף, ובכן אביי שנתן לו כסף פתר לו לטובה את כל החלומות, ולרבא שבהתחלה לא נתן לו, פתר לרעה את כל החלומות, עד שבסוף שילם לו רבא, ואז התחיל לפתור לו לטובה, ופעם א' עלה בר הדיא מן הספינה מפל ספרו וראה בו רבא ש"כל החלומות הולכים אחר הפה", אזי קילל את בר הדיא על הפיתרונות הרעים, ובסופו של דבר נהרג בר הדיא בידי הרומאים, וחתכוהו לשנים בצורה אכזרית (מדה כנגד מדה שנתאכזר עם רבא), **גם** חלום רע מאוד יש להפכו לטובה עי"י פתרון הפה,

לפעמים החלום מעיד על העבר כחלומותיו של צדוקי שפתרם ר' ישמעאל:

משקה שמן לזיתים - בא על אמו.

קטף כוכב - בר ישראל גנב.

בלע כוכב - בר ישראל מכר, ואכל לדמיו.

עיניו שנושקים אהדדי - בא על אחותו.

נשק הירח - בא על אשת ישראל.

דורך בצל הדס - בא על נערה המאורסה.

הצל למעלה והוא למטה - משכבך הפוך.

עורבים מקיפים את המיטה - אשתך נזתה מאנשים הרבה.

יונה חוזרת למטה - נשים הרבה טמאות.

לקח ב' יונים ופרחן - שתי נשים נשאת ופטרתן בלא גט.

קולף ביצים - מתים הוא מפשיט.

הרואה באר בחלום: י"א שרואה שלום, וי"א שמוצא תורה, וי"א שחיים ממש.

שלש חלומות מעידות על שלום: נהר, צפור, וקדרה שאין בה בשר.

לפעמים צריך להקדים פסוק כדי שהחלום יתקיים לטוב, ולא יתהפך לרע עי"י שיקדמנו פסוק אחר וכן הוא ב...

נהר, ציפור, קדרה, ענבים, הר, שופר, כלב, ארי, תגלחת, באר, קנה, שור,

כמה דברים שהרואה אותם בחלום הם סימן לדבר מה....

אין מראין דלועין אלא למי שהוא ירא שמים בכל כחו.

חמשה דברים נאמרו בשור: האוכל מבשרו - מתעשר, גנחו - הויין ליה בנים שמנחים בתורה, נשכו

אופנים המבוארים בגמ'.

למה רב יהודה היה צריך לענות אמן לברכת הגומל, ולא יצא מדין שומע כעונה?
הסור סי' ריט' כ' בשם הרא"ש דהטעם שלא יצר מדין שומע כעונה היינו משום שר' חנא לא היה בר חיובא, ולכן הוצרך ר"י לענות אמן, ועפ"ז פסק השו"ע בס"י שאם המברך חייב בברכת הגומל יכולים לצאת ממנו אפי' בלי עניית אמן, (ודייק מזה רעק"א שכל פעם שהמוציא כבר יצא ידי המצוה, אף שיש דין ערבות מ"מ צריך לענות אמן כדי לצא יד"ח, ועי' אבני נזר ס' מ')

ובשטמ"ק כ' דהיינו משום שר' חנא לא נתכוון להוציא את ר"י יד"ח, לכן היה ר"י צריך לענות אמן הדוי כמוציא את הברכה ממש וזה מהני אף שר' חנא לא נתכוון להוציא אותו, **אכן** השו"ע סי' ריג' ס"ג כ' מפורש שהמברך לא נתכוון להוציא אפי' שענה אמן לא יצא יד"ח,

ובחיידושי רעק"א כתב טעם אחר: דהכא לא שייך שומע כעונה דהא אפילו יאמר בהדיא בעצמו ברכה בלשון זה לא יועיל דהא הברכה נאמרה לנוכח הניצול, ואינה שייכה רק לאדם נכחי המודה על טובת חבירו, ולזה בעינן שיענה אמן על ברכת חבירו, אם כן עכ"פ מודה הוא גם כן לה' על שגמלו טוב אבל בלא זה לא מהני כלל וכתב עי"ז הבי"ל שהוא נכון מאד.

דף נח
הבי"ט ס' רכד' ס' י" (בפי' השני) ביאר את מה שכתב רש"י, "כגון ביישוב בית שני", דהיינו שעל בתי עשירי ומנהיגי ישראל, יש לברך עליהם בזמן בית שני שיש להם שם אלמנה שגלו וחזרו למקומם ועי"ז אומר ברוך מצבי גבול אלמנה, והיינו רק בא"י ורק בזמן בית שני, **וכ"פ** בשו"ע שם, **ולפי זה** בתי האומות שמברך עליהם בית גאים יסח ה', היינו בית שמנהיגי עכו"ם ישובים שם בשלווה, וכ"כ המ"א סק"ט, **וחזה** מש"כ השו"ע בסעי' י'.

והביא שם מהר"ף שפי' דקאי על בתי כנסיות ביישובן, שעליהם מברך את הברכה הנ"ל, וזה לש"ב בא"י לש"ב בחו"ל, ודן לפי"ז הבי"י מהו בתי עכו"ם, דדוחק לומר דהיינו בית כנסיות שלהם, דעי"ז הרי צריך לברך ברוך ארך אפים, ולכן פ' להרי"ף דהיינו בית משפט שלהם או בתי ייעוץ שלהם, ועי"ז הוא אומר **בית גאים יסח ה', וכתב** המ"ב סקי"ד שכן המנהג לברך רק על בתי כנסיות, **והוסיף** שהפמ"ג כ' לברכה בלי שם ומלכות לחוש לדעת רש"י.

על מי וכל כמה זמן יכול לברך משנה הבריות?

על מי ניתן לברך אותה: הבי"ט ס' רכה' ס"ט הביא את ש' הראב"ד שעל גוי אין לברך ברכה זו כי אין מברכים אותה אא"כ מצטער עליו, ותמה על דבריו דמ"ש מפיל וקוף שמברך עליהם אף שאינו מצטער עליהם כלל, ומשמע שהבין דברי הראב"ד שקאי גם על ברכת 'משנה הבריות',

אכן ליישב דבריו כ' הב"ח ועוד, שכל דברי הראב"ד נאמרו רק על ברכת דיין האמת שיש לברך אם נהיה חיגר או סומא לאחר לידתו, ועי"ז כ' הראב"ד שזהו דווקא אם מצטער עליו, ולא קשה קו' הבי"י מפיל,

והבלוש כ' שהראב"ד לא דיבר על כושי או לבן או אדום וכדומה, (ס"ח) אלא רק על חיגר או סומא וכדומה (ס"ט) כ' הראב"ד דבעינן מצטער עליו,

אכן כאמור לפי השו"ע משמע שלהראב"ד אין מברכים שום ברכה של משנה הבריות על גוי, והשו"ע חשש לו, וא"כ מספק לכאורה אין לברך שום ברכה על גוי, (מלבד הדיון הבא)

עוד נחלקו: דהראב"ד והריטב"א סוברים שאין לברך רק פעם ראשונה בלבד שהשינוי גדול בעיניו, **וכ"פ** השו"ע ס' רכה' ס"ט וי',

הסור והמאירי פסקו שכל ל' יום מברך ברכו כשאר ברכות הראיה, וכ"פ הרמ"א שם.

המשך מסיכומי הדף דף נו

כתובים:

ספר תהלים - יצפה לחסידות,

משלי - יצפה לחכמה,

איוב - ידאג מן הפורענות.

כתובים קטנים:

שיר השירים - יצפה לחסידות,

קהלת - יצפה לחכמה,

קينות - ידאג מן הפורענות.

מגלת אסתר - נס נעשה לו.

הכמים:

רבי - יצפה לחכמה,

רבי אלעזר בן עזריה - יצפה לעשירות,

רבי ישמעאל בן אלישע - ידאג מן הפורענות. (הרוגי מלכות)

תלמידי חכמים:

בן עזאי בחלום - יצפה לחסידות,

בן זומא - יצפה לחכמה,

אחר - ידאג מן הפורענות.

כל מיני מתכת מחוברים לקת שלהם- יפיץ לחלום, חוץ ממר פסל וקרדום,

כל מיני פירות - יפיץ לחלום, חוץ מפגי תמרה.

כל מיני ירקות - יפיץ לחלום, חוץ מראשי לפתות תלושים, שהם סימן למכות, אבל ראה אותם מחוברים, יצפה לעשירות.

כל מיני צבעונין - יפיץ לחלום, חוץ מן התכלת שהוא סימן שפני החולה מוריק.

כל מיני עופות - יפיץ לחלום, חוץ מן קריא וקפופא וקורפראי. (שהם משונים).

מת בבית - שלום בבית, אבל ושתה (זמת) בבית - סימן יפה לבית, נטל נעל או סנדל מן הבית - סימן רע לבית, אבל לקח ד"א סימן יפה, וכן נתן כל דבר – סימן יפה, חוץ מאם נתן עפר או חרדל,

שלשה נכנסין לגוף ואין הגוף נהנה מהן: דובדנים, תמרים רעים, ופגי תמרה.

שלשה אין נכנסין לגוף והגוף נהנה מהן: רחיצה, וסיכה, ותשמיש המטה.

שלשה מעין העולם הבא, אלו הן: שבת, שמש, לעשות צרכיו.

שלשה משיבין דעתו של אדם; קול ומראה וריח.

שלשה מרחיבין דעתו של אדם; דירה נאה, ואשה נאה, וכלים נאים.

עיוני הדף

המשך סיכומי הדף

- יסורין באים עליו, בעטו - דרך רחוקה נודמנה לו, הוא רוכב עליו - עולה לגדולה, (אבל אם השור רוכב עליו - מת)
קנה - יצפה לחכמה, קנים - יצפה לבינה, דלעת, קורא, שוועה, קנה - טובים לחלום.
חמור - יצפה לישועה,
חתול - אם קוראים לו שונרא יעשו לו שירה חדשה, ואם קוראים לו שינרא, נעשה לו שינוי רע.
ענבים - לבנות בין בזמן בין שלא בזמן - יפות, שחורות, בזמן - יפות, שלא בזמן - רעות.
סוס לבן - בין בנחת בין ברדוף - יפה לו, אדום - בנחת יפה, ברדוף קשה.
ישמעאל בן אברהם - תפלתו נשמעת,
גמל - מיתה נקנסה לו מן השמים והצילוהו ממנה.
פינתס - פלא נעשה לו,
פיל עם אכף - פלאות נעשו לו. (אבל בלי אכף סימן רע)
פילים עם אכף - פלאי פלאות נעשו לו.
כל החיות - סימן טוב.
הונא בכתב - נס נעשה לו.
חנינא חנינא יוחנן בכתב - נסי נסים נעשו לו.
הספד בכתב - מן השמים חסו עליו ופדאוהו.
עונה היא שמיא רבא מברך - מובטח לו שהוא בן העולם הבא,
קורא קריאת שמע - ראוי שתשרה עליו שכינה, אלא שאין דורו זכאי לכך.
מניח תפילין - יצפה לגדולה,
מתפלל ולא סיים - סימן יפה לו,
בא על אמו - יצפה לבינה,
בא על נערה מאורסה - יצפה לתורה,
בא על אחותו בחלום - יצפה לחכמה,
בא על אשת איש בחלום שלא מכיר ולא הרהר עליה ביום - מובטח לו שהוא בן העולם הבא,
חטים - ראה שלום,
שעורים - סרו עונותיו,
גפן טעונה - אין אשתו מפלת נפלים,
זמורת גפן ארופה - יצפה למשיח,
תאנה - תורתו משתמרת בקרבן,
רמונים קטנים - עסקיו יפריחו כרמון, גדולים - יגדלו עסקיו, חצאי רימון - ת"ח - יצפה לתורה, ע"ה - יצפה למצות,
זיתים קטנים - עסקיו יפריחו ויעמדו כזיתים,
אילן הזית - בנים מרובין, וי"א שם טוב יוצא לו,
שמן זית - יצפה למאור תורה,
תמרים - תמו עונותיו,
עז - שנה מתברכת לו, עזים - שנים מתברכות לו,
הדס מחובר לארץ - נכסיו מצליחין לו, ואם אין לו נכסים - ירושה נופלת לו ממקום אחר.
אתרוג - הדור הוא לפני קונו,
לולב - אין לו אלא לב אחד לאביו שבשמים.
אווז - יצפה לחכמה, והבא עליה - הוי ראש ישיבה.
תרנגול - יצפה לבן זכר, תרנגולים - יצפה לבנים זכרים, תרנגולת - יצפה לגינה נאה וגילה.
ביצים - תלויה בקשתו, נשתברו - נעשית בקשתו, וכן אגוזים, וכן קשואים, וכן כל כלי זכוכית, וכן כל הנשברים כאלו.
נכנס לכרך - נעשו לו חפציו,
מגלח ראשו - סימן יפה לו, ראשו זקנו - לו ולכל משפחתו.
יושב בספינה קטנה הנישאת ע"ג הגלים - שם טוב יוצא לו, בעריבה גדולה - לו ולכל משפחתו,
נפנה ולא קינה עצמו - סימן יפה לו,
עולה לגג - עולה לגדולה, ירד - יורד מגדולתו. וי"א שאם עלה שוב לא ירד,
קורע בגדיו - קורעים לו גזר דינו.
עומד ערום בבבל - עומד בלא חטא, בארץ ישראל - ערום בלא מצות.
נתפש לסרדיוט - שמירה נעשית לו, נתנהו בקולר (ולא בחבל) - הוסיפו לו שמירה על שמירתו,
נכנס לאגם (וי"א דווקא עם פעמון) - נעשה ראש ישיבה, ליער (וי"א דה"ה לאגם בלא פעון) - נעשה ראש לבני כלה.
מקוץ דם - עונותיו סדורין לימחל.
נחש - פרנסתו מזומנת לו, נשכו - נכפלה לו, הרגו - אבדה פרנסתו.
כל מיני משקין - יפין לחלום, חוץ מן היין שא"ל לדעת, כי יש שותהו וטוב לו, ויש שרע לו, אבל לת"ח הוא תמיד טוב,
מלכים:
דוד - יצפה לחסידות,
שלמה - יצפה לחכמה,
אחאב - ידאג מן הפורענות.
נביאים:
ספר מלכים - יצפה לגדולה,
יחזקאל - יצפה לחכמה,
ישעיה - יצפה לנחמה,
ירמיה - ידאג מן הפורענות.

המשך הסיכומים בדף הקודם

כמה דברים שהם מעין...

אש - אחד משישים לגיהנם,

דבש - אחד משישים למן,

שבת - אחד משישים לעולם הבא,

שינה - אחד משישים למיתה,

חלום - אחד משישים לנבואה.

ששה דברים סימן יפה לחולה: עטוש, זיעה, שלשול, קרי ושינה, וחלום.

ששה דברים מרפאין את החולה: כרוב, ותרדין, וסיסין (נענה) יבשין, וקיבה, ורחם, ויותרת הכבד, וי"א: אף דגים קטנים.

עשרה דברים מחזירין את החולה לחלו: האוכל בשר שור, בשר שמן, בשר צלי, בשר צפרים, וביצה צלויה, ותגלחת, ושחלים, והחלב, והגבינה, והמרחה, וי"א: אף אגוזים, וי"א: אף קשואים גדולים שהם **קשים** כחרבות, אבל קטנים יפים הם.

דף נח

ברכות הוראה:

על מקום שנעקרה ממנו עבודת גלולים אומר: ברוך שעקר ע"ז מארצינו, וכשם שנעקרה מקום זה כן תעקר מכל מקומות ישראל, והשב לב עובדיהם לעבדך, ובחז"ל לת"ק אינו אומר 'והשב', [כי כולם גויים] ולרשב"א אומר, [כי הגויים עתידים להתגייר]

על בבל הרשעה אומר: ברוך שהחריב בבל הרשעה;

על ביתו של נבוכדנצר אומר: ברוך שהחריב ביתו של נבוכדנצר הרשע;

על גוב של אריות או כבשן האש אומר: ברוך שעשה נסים לאבותינו במקום הזה;

על מרקולים אומר: ברוך שנתן ארץ אפים לעוברי רצונו.

על מקום שנוטלין ממנו עפר מבבל להוציא אותה, אומר: ברוך אומר ועושה גזר ומקיים.

על שישים ריבוא ישראל, אומר: ברוך חכם הרוים. (שאין דעתם ופרצופם דומים זל"ז), וב"ז היה מוסיף ברוך שברא אלו לשמשני, כשראה האוכלוסא על גב מעלה בהר הבית, ואין אוכלוסא בבל אלא בא"י.

על אוכלוסי נכרים אומר: בושא אמכם וגו'.

על חכמי ישראל אומר: ברוך שחלק מחכמתו ליראיו,

על חכמי אומות העולם - אומר ברוך שנתן מחכמתו לבשר ודם.

על מלכי ישראל אומר ברוך שחלק מכבודו ליראיו,

על מלכי אומות העולם - אומר ברוך שנתן מכבודו לבשר ודם.

על בתי ישראל, בישובן אומר - ברוך מציב גבול אלמנה, בחורבנן אומר - ברוך דיין האמת.

על בתי אומות העולם, בישובן אומר - בית גאים יסח ה', בחורבנן אומר: אל נקמות ה' אל נקמות הופיע.

על קברי ישראל אומר: ברוך אשר יצר אתכם בדין וזן אתכם בדין, וכלכל אתכם בדין, ואסף אתכם בדין, ועתיד להקימכם בדין. (ויש מסיימים) ויודע מספר כולכם, והוא עתיד להחיותכם ולקיים אתכם, ברוך מחיה המתים.

על קברי נכרים אומר: בושא אמכם וגו'.

על חבירו לאחר שלשים יום אומר: ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה, לאחר שנים עשר חדש - אומר ברוך מחיה המתים.

על בעל עור מנומר מלידה, על הכוש, ועל האדום, ועל הלבן ביותר, ועל המי שכריסו נפוחה מאוד, ועל הננס ועל בעל יבלות, אומר: ברוך משנה את הבריות.

על הקטע ועל הסומא ועל פתוי הראש ועל החגר ועל המוכה שחין ועל בעל עור מנוגמר (שלא מלידה): אומר ברוך דיין אמ

על הפיל הקוף והקפוף אומר: ברוך משנה את הבריות.

על בריות טובות ואילנות טובות אומר ברוך ששכח לו בעולמו.

על הזיקין (כוכב דשביט, אור שמופיע כאשר נקרע וילון אחד מהרקיעים (רש"י)) אומר: שכוחו וגבורתו מלא עולם:

חורבן בבל היה כליל, כי גם שכניה נחרבו, משא"כ בחורבן שומרון, כי שכניה נהנו מהכרמים הנשירים.

בן זומא משבח את ה' על שיש בעולם בעלי אומניות וא"צ לטרוח לאכול ולהתלכש כמו שעשה אדם הראשון.

אורח טוב מכיר שטרכת הבע"ב היו עבורו, ואורח רע תולה שהטרחות של הבע"ב נעשו עבור בני ביתו.

לעולם ישתדל אדם לרוץ **אפילו** לקראת מלכי אומות העולם, שאם יזכה - יבחין בין מלכי ישראל למלכי אומות העולם.

דרשת הפסוק:

לך ה' הגדלה - זו מעשה בראשית, וי"א קריעת ים סוף,

והגבורה - זו יציאת מצרים, וי"א מכת בכורות,

והתפארת - זו חמה ולבנה שעמדו לו ליהושע, וי"א מתן תורה,

והנצח - זו מפלאת של רומי, וי"א ירושלים,

וההוד - זו מלחמת נחלי ארנון, וי"א בית המקדש,

כי כל בשמים ובארץ - זו מלחמת סיסרא,

לך ה' הממלכה - זו מלחמת עמלק,

והמתנשא - זו מלחמת גוג ומגוג,

מיום שחרב בית המקדש נגזרה גזירה על בתיהן של צדיקים שיחרבו, ועתיד הקדוש ברוך הוא להחזירן לישובן.

איך המת משתכח מן הלב אלא לאחר שנים עשר חדש

אלמלא חמה של כסיל - לא נתקיים עולם מפני צינה של כימה, ואלמלא צינה של כימה - לא נתקיים עולם מפני חמה של כסיל.

כימה יש לה כמה כוכבים י"א מכונסים וי"א מפוזרים

ניתן לקבל את הסיכומים ישר לדואר אלקטרוני, ולכך יש לשלוח מייל לדואר: sikum7daf@gmail.com
כמו כן החפץ להנציח את העלוי לעילוי נשמת או לרפואה שלימה או לכל הצלחה, יפנה למספר 0542368882